

Ergenlerde Suç Kavramının Lise Rehber Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi

İsmail BALCI¹ Mustafa ŞAHİN²

Öz: Bu çalışmanın amacı liselerde görülen suç türlerinin rehber öğretmenlerin görüşleri açısından incelemek ve bu konuda yapılacak diğer çalışmalara katkıda bulunmaktır. Araştırma nitel yaklaşımlarından fenomenolojik desene uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak nitel araştırma desenine uygun olarak oluşturulan yarı yapılandırılmış mülakat (görüşme) formu kullanılmıştır. Araştırmaya katkıda bulunan öğretmenlere, yarı yapılandırılmış görüşme formu içerisinde 7 soru yöneltilmiştir. Rehber öğretmenlerin suç kavramı hakkında aile, okul idaresi, sınıf rehber öğretmenleri ve yasal düzenlemeler ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Elde edilen veriler nitel araştırmalarda sıkça kullanılan “sürekli karşılaştırmalı metot” (constant comparison method) ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, lise düzeyinde eğitim gören ergenlerin işlediği suç türlerinin hem önlenmesi hem de sonrasında okul, aile ve öğrenci arasında yeterince işbirliği yapılmadığı, mevcut yasal düzenlemelerin yeni suç türlerini kapsayacak yeterlilikte olmadığı, okul rehber öğretmenlerinin suçun önlenmesi ve müdahale konusunda kendilerini yetersiz kabul ettikleri bulgularına ulaşılmıştır. Araştırma sonunda suç oluşmadan önleyici çalışmalara ağırlık verilmesi, okul idarecilerine ve sınıf rehber öğretmenlerine hizmet içi eğitim verilmesi, suçun önlenmesi ve suç davranışı gerçekleşikten sonra işbirliğinin artırılması, özellikle güncel suç türleri

¹ Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı, ibalci@ktu.edu.tr

² Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı, mustafa61@ktu.edu.tr

konusunda yasal düzenlemelere ve eğitimlere ihtiyaç olduğu, ayrıca bütün sürecin aile, okul ve ergen boyutunda birlikte ele alınması konusunda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Suç; ergenlik; rehber öğretmenler

The Evaluation of Crime Concept at Adolescents in terms of High School Guidance Teachers' Opinions

Abstract: The purpose of this study is the investigation of high school guidance counselors' opinions in terms of crime types and the contribution to other studies to be done. The study is done with phenomenological pattern as qualitative approach. Data obtained through semi-structured interviews were analyzed by employing constant comparison method within the frame of qualitative research and 7 questions were asked in semi-structured interview form. The school guidance teachers' opinions about family, school management, classroom guidance teachers and legal arrangements have been asked. The data have been analyzed with constant comparison method which has been used oftenly in qualitative research. As a result of the analyze, it is found that there is not a cooperation between school, family, and student for neither prevention of crime nor after the crime; current laws are not enough for new types of crime and school guidance counselors find themselves incompetent in terms of intervention and prevention of the crime. At the end, some suggestions are made as focusing on preventive work, organizing workshops for school managers and classroom guidance teachers, increasing cooperation for prevention and after the crime, trainings and legal arrangements needed especially for current crime types and also the process should be taken as a whole with family, school and the adolescent.

Keywords: Crime; adolescence, guidance counselors

Giriş

Suç, günümüzde güncelliğini koruyan önemli toplumsal problemlerin başında gelmekte ve toplumda sürekli işlenen suç olaylarının, önemli güvenlik sorunu yarattığı bilinmektedir (Kızmaz,2004). Türkiye'de son yıllarda artan suç oranları ile ekonomik performans ve sosyal faktörler yakından ilişkilendirilmekte ve psikoloji, biyoloji, sosyoloji,

hukuk, siyaset bilimi ve ekonomi gibi farklı disiplinlerdeki bilim adamları bu konuda farklı teoriler geliştirmektedirler (Cömertler ve Kar, 2007).

Üzerinde düşünülmesi gereken bir alan da okullar ve öğrencilerin içinde olduğu suç ve şiddet kavramlarıdır. Bireylerin toplumsal beklentilere uygun davranış sergilemelerinde veya toplumsal düzen paralelinde istendik davranış değişikliği gerçekleştirmelerinde, öğrenim/egitim gerçeği büyük bir önem arz etmekte ve bireyin toplumsallaşmasında önemli bir araç olmakla birlikte, ilişki ve davranış biçiminin oluşumunda da önemli bir işlevi bulunmaktadır. Özellikle, şiddet unsurlarını bünyesinde barındıran geleneksel yapılarda, eğitim faktörünün bir toplumsal çözümleri rolü oynadığı görülmektedir (Kızmaz, 2004). Okulda şiddet, yaygınlığı nedeni ile dünyanın diğer okullarında olduğu gibi Türkiye okullarının da çözüm bekleyen önemli sorunlarından birisi olmasından dolayı, tıp, eğitim bilimleri, psikoloji, felsefe, hukuk gibi farklı bilim alanlarının çalışma konularının arasına girmiştir (Durmuş, 2013).

Öğrenciler aile ve sosyal çevrelerindeki birçok sosyal sorunu da beraberlerinde okula getirmekte, bunlara çözüm bulamayan ya da okuldan yeterli desteği alamayan öğrenciler davranış sapmaları gösterebilmektedirler (Ünlü, Evcin, Yılmaz ve Dalkılıç, 2013). Her gün çok sayıda öğrenci; korkutma, saldırı ve zorbalık nedeniyle okulu bırakmakta (Druck ve Kaplowitz, 2005), önlem alınmadığında ciddi fiziksel ve ruhsal sorunlara neden olabilmektedir.

Suç ve şiddetin okul ile ilişkisi üzerine yapılan çalışmalar, özellikle “akademik başarı, okula yönelik tutum (okulu sevip sevmeme, okula bağlılık), eğitim sistemi, okul yönetiminin öğrencilere yönelik tutumu, okul ortamı, öğrenciler arasındaki ilişkiler, okul yönetiminin disiplin anlayışı, okuldan kaçma sıklığı ve okuldan atılma gibi etkenler” üzerinde yoğunlaşmış ve suç ile ilişkili olarak ele almışlardır (Ünlü, Evcin, Yılmaz ve Dalkılıç, 2013). Okullarda suç ve şiddet konusunda ergenler önemli bir risk grubunu oluşturmaktadır. Çocukluktan yetişkinliğe doğru bir geçiş dönemi olarak kabul edilen ergenlik döneminde organizmada gerçekleşen fizyolojik ve biyolojik değişiklikler, bu döneme bir çocuk olarak giren bireyi, dönemin sonunda genç bir yetişkine dönüştürür (Yavuzer, 2011). Peterson ve arkadaşlarına (2003) göre; bu süreçte sık görülen kuraldışı davranışlar; “ergenin akranları tarafından kabulüne, aile içinde anne babadan bağımsızlığını kazanmasına, geleneksel değer

ve normlara karşı çıkmasına, başarısızlık beklentisi, engellenmeler ve kaygıları ile başa çıkabilmesine, kimlik gelişimine ve olgunlaşmasına aracılık edebilmektedir (Akt: Önder, 2012).” Ergen, bu dönemde “ben kimim” sorusuna cevap arayarak kimliğini kazanmaya çalışır. Bu çaba bir takım olumsuz davranışlara neden olup zaman zaman saldırganlığa dönüşebilir (Yavuzer, 2011).

Günümüzde öğrenciler istekli ya da istem dışı olarak birçok tehlikeye maruz kalabilmekteler (OECD,2013). Bu tehlikelerden birisi de internet kullanımudur. Bargh ve McKenna (2004) interneti; telegraf ve telefona benzer olarak bire-bir iletişim sağlayarak toplumu dönüştüren ve radyo, televizyon gibi kitleyi yöneten bir iletişim aracı olarak tanımlamışlardır. İnternet ve benzeri teknolojilerdeki davranışlar pozitif ya da negatif sonuçlara yol açabilmektedir (Campell, 2005). Gençler bu teknolojilerin “bilge” kullanıcılarıdır ve siber zorbalık, şiddet, pornografi gibi yüksek risk içeren birçok davranışı sergileyebilmekte ya da davranışa maruz kalmaktadırlar (Agatson, 2007). Bu yeni teknolojinin etkileri toplumun her kurumunda olduğu gibi okulları da etkilemiş ve öğrenciler bilgisayar, cep telefonu gibi teknoloji ürünlerini kullanmaya başlamışlardır (Şahin, Sarı, Özer ve Er, 2010)

Bütün bu sorunların yanında, okulun öğrenciler, öğretmenler ve bütün personel için güvenli ve emniyetli bir yer olması gerekmektedir (Devoe ve diğ., 2004). Aileler çocuklarını okula güvende olacakları, zarar görmeyecekleri ve uygun bir eğitim alacakları düşüncesi ile bırakmaktadırlar (Watson, 2011). Okullarda güvenli ortamı sağlamak amaçlı güvenlik tedbirlerinin yanı sıra “bireysel çatışma çözümü, akran arabuluculuğu, değerler eğitimi, mentorluk, üretici eğitim, sorun çözme, işbirlikçi eğitim, özsaygı eğitimi, demokrasi eğitimi programları ile okul sonrası eğitimler ve alternatif okullar gibi öğrencilere yönelik eğitim araçları, öğretmenlere yönelik eğitim araçları ve okul aile işbirliğine yönelik programlar” gibi değişik eğitim araçları da kullanılmaktadır (Harmancı, Baycan ve Demir, 2013: 63). Miller (1994), “okulun fiziksel yetersizlikleri, personel ve öğrenciler arasındaki ilişkilerdeki yetersizlik, öğrenci mevcudunun fazlalığı, katı kurallar, sıkı disiplin, program seçeneklerinin sınırlı olması, adaletsiz uygulamalar ve öğrenci özgürlüğünün sınırlandırılması” gibi sebeplerinde okulda şiddete sebep olabileceğini belirtmiştir (Akt: Yavuzer, 2011). Ayrıca Center for Civic Education (1994) okullarda suç ve şiddeti önlemeye yönelik olarak;

velilerden oluşan okulun bulunduğu çevrede suçu önlemeye yönelik eylem grubu oluşturulabileceğini, öğrencilere çatıma yönetimi ve öfkenin kontrol edilmesine ilişkin programların sunulması gerektiğini, mentorluk uygulamaları ve sportif aktivitelerin artırılmasını, kriz yönetim planlarının geliştirilmesini, kuralların katılaştırılmasını önermiştir (Akt: Işık, 2006).

Okullar suçun önlenmesinde önemli bir potansiyele sahiptir çünkü gelişimleri boyunca öğrencilere doğrudan ulaşabilen tek kurum niteliğindedir (Godfredson, 2002). Moeller'e (2011) göre öğrenciler ile en yakın ilişkiler içinde olan öğretmenlerin etkin problem çözme becerileri ve iletişim becerilerine sahip olup, sınıfta demokratik bir ortam oluşturmaları ve öğrencilerin kendilerini engellenmeden ifade etmelerine olanak tanımaları gerekmektedir. Bu imkâna sahip öğrenci kendini fark ettirmek için saldırgan davranışlara ihtiyaç duymayacaktır. Ayrıca, öğrencilerine karşı hoşgörülü, kabul edici ve ilgili davranan öğretmenler, onlara model olmakta, okula karşı olumlu tutumlar geliştirmelerini sağlamakta, onları okula duygusal bağlarla bağlamaktadır. Bu bağlılık neticesinde akademik başarı gelmekte ve topluma uyumlu bireyler yetişmesi için fırsat yaratılmış olmaktadır (Akt: Yavuzer, 2011). Okullarda sunulan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ve rehber öğretmenler açısından düşünüldüğünde ise; yapılan çalışmaların sadece şiddetin hedefi olan öğrencileri değil, şiddeti gerçekleştiren öğrencileri ve ailelerini de kapsamı gerektiği ifade edilmiş; öğrenci ruh sağlığını koruyucu türden hizmetlerin sunulmasının önemi vurgulanmıştır. Ayrıca, kişilerarası ilişkiler ve iletişim becerileri açısından hem öğretmenlerin hem de ailelerin daha nitelikli hale getirilmesi ve okulların ergenlerin ihtiyaçlarına cevap verebilen kurumlara dönüştürülmesi önerilmiştir. Şiddet yaşantısı olan ergenlerle şiddetin nedenleri ve çözüm önerileri derinlemesine görüşme yöntemleri kullanılıp, öğrencilerin kişilik özellikleri ile şiddet eğilimleri arasındaki ilişkiler saptanması ve diğer öğrencileri korumak amacıyla, riskli gruplarda yer alan öğrencilere ihtiyaç duyulan eğitim ve iyileştirme hizmetleri sunulması gerekmektedir (Durmuş, 2013).

Bu bilgilerden hareketle, okul sistemi içerisinde suç ve şiddet kavramının önemli ve üzerinde durulması gereken bir kavram olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmada liselerde çalışan rehber öğretmenlerin bu kavramlar hakkında ki düşünceleri üzerinde durulmuştur.

Yöntem

Araştırma nitel yaklaşımlarından fenomenolojik desene uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Fenomenolojik yaklaşım insanların bazı olguları nasıl tecrübe ettiklerinin metodolojik, özenli ve derinlemesine resimlenmesini ve betimlenmesini içermektedir. Böyle bir veri elde edebilmek için bu olguyu doğrudan deneyimleyen insanlar ile derinlemesine mülakatlar yapılması gerekmektedir(Patton, 2014).

Çalışma Gurubu

Bu çalışma 2013–2014 eğitim öğretim yılında Trabzon İli Akçaabat İlçesinden seçilen liselerde görevli toplam 10 rehber öğretmen ile yürütülmüştür. Katılımcılardan 5'i kadın, 5'i erkektir. Katılımcılar, 3'ü İmam-Hatip Lisesinde, 3'ü Anadolu Lisesinde, 3'ü Meslek Lisesinde ve 1'i Özel Lisede çalışan öğretmenlerden oluşmaktadır. Katılımcıların hizmet yılları 2 ila 22 yıl arasında değişmekte olup 6'sı lisans, 4'ü yüksek lisans derecesine sahiptir. Çalışmaya katılan öğretmenler Trabzon İli Akçaabat İlçesinde görev yapmaktadırlar.

Tablo 1: Katılımcılarla İlgili Demografik Bilgiler

Öğretmen Kodu	Cinsiyet	Hizmet Yılı	Çalıştığı Okul Türü	Eğitim Düzeyi
Ö1	E	11	İHL	Lisans
Ö2	K	18	İHL	Lisans
Ö3	K	02	Özel Lise	Lisans
Ö4	K	17	Meslek Lisesi	Yüksek Lisans
Ö5	K	20	Anadolu Lisesi	Lisans
Ö6	E	22	Anadolu Lisesi	Yüksek Lisans
Ö7	E	12	Meslek Lisesi	Lisans
Ö8	K	13	Meslek Lisesi	Yüksek Lisans
Ö9	E	02	İHL	Yüksek Lisans
Ö10	E	20	Anadolu Lisesi	Lisans

Analiz sürecinde katılımcılar Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10 şeklinde kodlanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler ile ilgili demografik özellikler Tablo 1'de verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada elde edilen veriler önceden hazırlanmış olan açık uçlu yarı yapılandırılmış mülakat formları sorularından elde edilmiştir. Çalışmaya katılan katılımcılara sorular sorularak, kayıt cihazı ile mülakat kaydedilmiş, daha sonrasında veriler yazıya geçirilmiştir. Görüşmeler katılımcıların çalıştıkları kurumlarda gerçekleştirilmiştir. Görüşme sırasında sorulan sorular dışında da eklemek istedikleri noktalar sorulmuş ve görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Görüşme formu 7 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Rehber öğretmenlerin suç kavramı hakkında aile, okul idaresi, sınıf rehber öğretmenleri ve yasal düzenlemeler ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Sorular hazırlanırken uzmanlardan görüşler alınıp gerekli düzeltmelere gidilmiş ardından ses kayıt cihazı kullanılarak katılımcılarla mülakat yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada yarı yapılandırılmış mülakat (görüşme) formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır ve araştırmaya katkıda bulunan öğretmenlere, yarı yapılandırılmış görüşme formu içerisinde 7 soru yöneltilmiştir. Elde edilen veriler nitel araştırmalarda sıkça kullanılan “sürekli karşılaştırmalı metot” (constant comparison method) ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları gerektiği yerde tablo şeklinde sunulmuş ve buna destek olması amacıyla katılımcıların görüşme kayıtlarından elde edilen alıntılara yer verilmiştir.

Bulgular

Bu kısımda araştırmaya katılan lise öğretmenlerinin sorulara verdikleri cevaplarının analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Yapılan analiz sonucunda anne-baba tutumu, okul idaresi ile işbirliği, sınıf rehber öğretmenleri ile işbirliği, önleyici rehberlik hizmetleri, yasal düzenlemeler, mesleki yeterlilik ve öneriler ana temalar olarak tespit edilmiş, bu temalara bağlı alt temalar ortaya konmuştur. Ardından her tema altında alıntılara yer verilmiştir.

Tablo 2. Ortaya Çıkan Temalar ve Alt Temalar

TEMA	ALT TEMALAR	ÖĞRETMENLER	f
	Yetersiz Destek ve İşbirliği	Ö1, Ö4, Ö6, Ö7, Ö9	5
TEMA	ALT TEMALAR	ÖĞRETMENLER	f
Öneriler	Dersler	Ö1, ö7, ö8	3
	Hizmet içi Eğitim	Ö2, ö4, ö5	3
	Yönetmeliklerde ve eğitim politikalarında düzenlemeler	Ö5, ö7, ö1, ö6, ö8, ö9, ö10	7
	Teknoloji kullanım kültürü	Ö1, ö7	2
	Paydaşların bilinçlendirilmesi	Ö7, ö10, ö9, ö4, ö1, ö3	6
	İlgili Anne-Baba Tutumu	Ö3	1
	Olumsuz Rol Model	Ö10, Ö9	2
	Düşük Eğitim Düzeyi	Ö1	1
Okul İdaresi İle İşbirliği	Yetersiz destek ve işbirliği	Ö1, ö2	2
	Yeterli Destek	Ö3, Ö5, 06, 08, ö10	5
	Disiplin Rolü	Ö2, Ö4, Ö7	3
	Başka kurumlarla işbirliği	Ö2	1
Sınıf Rehber Öğretmenleri İle İşbirliği	Yetersiz Destek ve İşbirliği	Ö1	1
	Yeterli Destek	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö9	6
	Yetersiz bilgi	Ö1, Ö10	2
	Destek beklentimiz yok	Ö6	1
Önleyici Rehberlik Hizmetleri	Seminerler	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö9	7
	Sınıf Rehberlik Hizmetleri	Ö8	1
	Öğretmen kullanımını teşvik	Ö7	1
	Yönetmeliklerde eksiklikler	Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10	5
Yasal Düzenlemeler	Verimsiz Projeler	Ö4	1
	Her şeyi öğretmenden bekleyiş	Ö4	1
	Suçun sorumlulukları herkesi kapsamalı(öğretmen, aile, vb.)	Ö4, Ö7	2
	Yeni suç türlerine karşı hazır değiliz.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö8, Ö9	6
Mesleki Yeterlilik	Suç oluşuktan sonra müdahale	Ö7, 09, 06, ö5	4

Araştırmada ilk olarak rehber öğretmenlerin lise düzeyinde eğitim gören ergenlerde görülen suçlar konusunda anne-baba desteğine ilişkin görüşleri ele alınmış ve tablolastırılarak Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Suç Konusunda “Aile ile İşbirliğine” İlişkin Rehber Öğretmen Görüşleri

<i>Anne-Baba Tutumu</i>	<i>Katılımcılar</i>	<i>f</i>
<i>Yetersiz destek ve işbirliği</i>	Ö1, ö4, ö6, ö7, ö9	5
<i>İlgili Anne-baba tutumu</i>	Ö3,	1
<i>Olumsuz rol model anne-baba</i>	Ö10, Ö9	1
<i>Düşük eğitim düzeyi</i>	Ö1	1

Tablo incelendiğinde rehber öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (Ö1, Ö4, Ö6, Ö7, Ö9), okullarda yaşanan suç olaylarında ailenin etkisini ve yetersiz desteğini ön plana çıkardığı görülmektedir.

Ö9: *Problemlerin büyük kısmının aileden kaynaklandığı belli oluyor. Ailede çocuk zaten şiddet görmüş veya örneklerini görebiliyor. Aile içi ilişkiler zayıf. Çocuklar genelde vakitlerini dışarıda geçiriyorlar.*

Ö10: *Zaten biz velileri buraya çağırdığımızda sıkıntı aileden kaynaklanıyor, ailedeki modelleme çok kötü, olumlu değil. Mesela anneler babalardan şikayetçi. Genelde zaten sıkıntı babalardan çıkıyor, çünkü baba evde değil, baba kahvede. Çalışıyor akşam yoruluyor, çocuklarla ilgilenmiyor. Beraber değiller, birlikte değiller, Evde o zaman mutsuzluk oluyor, huzursuzluk meydana geliyor. Anne kıza model olamıyor, baba kıza model olamıyor.*

Öğretmen görüşlerinden de anlaşılacağı üzere, ergenler üzerinde ailelerin önemli bir etkiye sahip olduğu ancak ailelerin, okul ve öğretmenlerle işbirliği konusunda yeterince bilinçli ve istekli olmadıkları görülmektedir. Akduman, Akduman, Cantürk (2007) yaptıkları çalışmada hem anne, hem de baba eğitim düzeyi yükseldikçe ergenlerin suça karışma oranlarının azaldığına dikkati çekmiş, anne-babanın sergilediği otoriter ve katı tutumun çocuğun suça karışması üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Benzer biçimde yapılan çalışma, ebeveynlerin yetersiz ilgi ve desteğinin ergenlerin suça yönelmesi konusunda önemli bir risk faktörü olduğunu göstermekte, anne-babaların eğitiminin ve bilinçlendirilmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Rehber öğretmenlerin lise düzeyinde eğitim gören ergenlerde görülen suçlar konusunda okul idaresinin desteğine ilişkin görüşleri ele alınmış ve tablolaştırılarak Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4. Suç Konusunda “Okul İdaresi Desteğine” İlişkin Rehber Öğretmen Görüşleri

<i>Okul İdaresi ile işbirliği</i>	<i>Katılımcılar</i>	<i>f</i>
<i>Yetersiz destek ve işbirliği</i>	Ö1, ö2	2
<i>Yeterli Destek</i>	Ö3, Ö5, Ö6, Ö8, Ö10	5
<i>Disiplin Rolü</i>	Ö2, Ö4, Ö7	3
<i>Başka kurumlarla işbirliği</i>	Ö2	1

Ö10: Okul idare ile hiçbir sıkıntımız yok, son derece iyiler, rehberliğe karşıda son derece olumlu tavırları var, uyum iyi, rehberlik servisimize her türlü desteği veriyorlar.

Öğrencilerin kendilerinden, diğer öğrencilerden ya da çevreden kaynaklanan şiddet, saldırganlık, alkol, uyuşturucu, cinsel taciz gibi istenmeyen davranışlara karşı korunmaları, okulun ve dolayısıyla okul yöneticilerinin en önemli görevlerinden biridir (Dönmez,2001). Okul idaresi ile rehberlik servisi arasındaki işbirliğinin okullarda görülen suç oranını azaltabileceğini görülmekte, bu işbirliğinin yanında okul idaresinin disiplin rolünün de bu oran üzerinde etkili olabileceğini ortaya konmaktadır. Benzer biçimde yapılan çalışmada okul rehber öğretmenlerinin büyük kısmının, suç konusunda okul idaresinden destek aldıkları görülmüş, okul yönetiminin disiplin rolüne vurgu yapılmıştır.

Rehber öğretmenlerin lise düzeyinde eğitim gören ergenlerde görülen suçlar konusunda sınıf rehber öğretmenlerine ilişkin görüşleri ele alınmış ve tablolaştırılarak Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. Suç Konusunda “Sınıf Rehber Öğretmenlerine” İlişkin Rehber Öğretmen Görüşleri

<i>Sınıf Rehber Öğretmenleri ile İşbirliği</i>	<i>Katılımcılar</i>	<i>f</i>
<i>Yetersiz Destek ve İşbirliği</i>	Ö1	1
<i>Yeterli Destek</i>	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö9	6

Tablo 5 Devamı. Suç Konusunda “Sınıf Rehber Öğretmenlerine” İlişkin Rehber Öğretmen Görüşleri

<i>Sınıf Rehber Öğretmenleri</i>	<i>Katılımcılar</i>	<i>f</i>
<i>ile İşbirliği</i>		
<i>Yetersiz bilgi</i>	<i>Ö1, Ö10</i>	<i>2</i>
<i>Destek beklentimiz yok</i>	<i>Ö6</i>	<i>1</i>

Ö10: Sınıf öğretmenliği çok bilinçli yapılmıyor... Sınıf öğretmeni, sınıf öğretmenliğinin ne olduğunu bilmiyor, ne yapacağını bilmiyor... Daha çok derse odaklanıyor, rehberliğe çok fazla özen göstermiyorlar. Mesela, en azından sınıf öğretmeni, öğrencilerin isimlerini bilmesi gerekirken, bu konuda başkanlığında bir teklifi var, yönetmelikte öğrencilere isimleriyle hitap edilmesi, öğrencilerin isimlerini hala bilmiyorlar. Sınıfta kimin maddi durumu ne boyutta, anne baba ayrı mı değil mi, ne gibi hastalıkları var bunlardan bihaber yani. Habersiz oldukları içinde öğrencilerin ne gibi davranışlarda bulunabileceğini kestiremiyorlar. Bu davranışı yapsa bile temelinde ne var onu bilmiyorlar.

Tablo incelendiğinde okul rehber öğretmenlerinin büyük kısmının, sınıf rehber öğretmenlerinden yeterli desteği aldığı görülmektedir. Bir öğretmen yetersiz destekten, iki öğretmen ise sınıf rehber öğretmenlerinin yetersiz bilgiye sahip olduğundan bahsetmişlerdir. Okul rehberlik servisleri ile sınıf rehber öğretmenlerinin iletişim ve işbirliğinin önemi görülmekte, genel anlamda rehberlik servislerinin sınıf rehber öğretmenlerinden yeterli desteği alabildiği görülmektedir. Bununla birlikte öğretmenlerin destek konusunda istekli olsalar dahi suç ve suçun önlenmesi konusunda zaman zaman yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir. Bu bilgi ve beceriye sahip olmaları sadece okul rehber öğretmeni ile değil aynı zamanda suçun ve şiddetin önlenmesi konusunda öğrencilerle de iletişim ve işbirliğini artıracaktır. Benzer biçimde Yavuzer (2011), etkin problem çözme ve iletişim becerilerine sahip öğretmenlerin, sınıfta demokratik bir ortam oluşturabildiklerini ve öğrencilerin kendilerini engellenmeden ifade etmelerine olanak sağladıklarını, böylece öğrenciler de kendilerini fark ettirmek için saldırgan davranışlara ihtiyaç duymadıklarını belirtmektedir.

Rehber öğretmenlerin lise düzeyinde eğitim gören ergenlerde görülen suçlar konusunda önleyici rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri ele alınmış ve tablolaştırılarak Tablo 6’de sunulmuştur.

Tablo 6. Suç Konusunda “Önleyici Rehberlik Hizmetlerine” İlişkin Rehber Öğretmen Görüşleri

<i>Önleyici Rehberlik</i>	<i>Katılımcılar</i>	<i>f</i>
<i>Seminerler</i>	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö9	7
<i>Sınıf Rehberlik Hizmetleri</i>	Ö8	1
<i>Öğretmen kullanımını teşvik</i>	Ö7	1

Ö8: Sınıflara genelde rehberlik çalışmalarına gittiğimiz zaman, bu konularda ne yapmaları gerektiği, bir de biz tabii daha çok ders çalışma modundan yaklaşıyoruz çocuklara. O süreç içerisinde işte internet olsun, bilgisayar, telefon falan, bunların onları boş zamanlarında ne kadar engelleyici şekilde olduğunu, vakitlerini harcadığını düşünerekten, o şekilde yaklaşarak, bazen de o tarz sitelerde, ya da o tarz durumlarda, kendilerine zarar getirici durumlar olabileceğini falan paylaşıyoruz.

Ö2: Bununla ilgili bilişim teknolojilerinin güvenli kullanımı, etik kullanımı konusunda çalışmalar oldu çocuklara yönelik.

Psikolojik danışma ve rehberliğin dört temel işlevinden birisi önleyici rehberliktir ve Korkut (2003) önleme çalışmalarını istenmeyen durumların olmasını önlemeye yönelik çözüm arayışı olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, suç konusunda da rehber öğretmenlerin önleyici çalışmalara ihtiyaç duyduğunu ve önlemesi konusunda bu çalışmaların faydalı olabileceğini ortaya koymaktadır. Tablodaki sonuçlardan da anlaşıldığı gibi, rehber öğretmenler “önleyici rehberlik hizmeti” olarak en fazla seminer yöntemini kullanmaktadırlar. Hem suçun önlenmesi hem de sonrasında hem sınıf içi hem okul genelinde çalışmalar yapıldığını belirtmişlerdir.

Rehber öğretmenlerin lise düzeyinde eğitim gören ergenlerde görülen suçlar konusunda yasal düzenlemelere ilişkin görüşleri ele alınmış ve tablolaştırılarak Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Suç Konusunda “Yasal Düzenlemelere” İlişkin Rehber Öğretmen Görüşleri

<i>Yasal Düzenleme</i>	<i>Katılımcılar</i>	<i>f</i>
<i>Yönetmeliklerde eksiklikler</i>	Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10	5
<i>Verimsiz Projeler</i>	Ö4	1

Tablo 7 Devamı. Suç Konusunda “Yasal Düzenlemelere” İlişkin Rehber Öğretmen Görüşleri

<i>Yasal Düzenleme</i>	<i>Katılımcılar</i>	<i>f</i>
<i>Herşeyi öğretmenden bekleyiş</i>	<i>Ö4</i>	<i>1</i>
<i>Suçun sorumlulukları herkesi kapsamlı(öğretmen, aile, vb.)</i>	<i>Ö7</i>	<i>1</i>

Tablo incelendiğinde, rehber öğretmenlerin büyük çoğunluğunun yasal düzenlemelerin eksikliğinden ve yetersizliğinden söz ettikleri görülmektedir. Mevcut yönetmeliklerin özellikle teknolojik suçlar gibi güncel suç türlerini hem önlemede hem de yaptırım konusunda yeterli olmadığını savunmuşlardır.

Ö6: Yeni yönetmeliklerde bu tarz tanımlamalar zayıf doğrusunu isterseniz. Yani burada öğretmenin dersteki ders anlatımını çekip yaymak olabilir veya daha müstehcen görüntüler yayımlanabilir. Zorbalık olabilir, bunlara ilişkin çok net tanımlamalar yok yönetmelikte. Bunları artık eski kurallara göre değerlendirip, belki oradan cezalandırmak söz konusu olabilir. Amaç zaten cezalandırmak değil, önleyici rehberlik yapmak.

Öğrencilerin kendilerinden, diğer öğrencilerden ya da çevreden kaynaklanan şiddet, saldırganlık, vb. istenmeyen davranışlara karşı korunmaları okulun ve dolayısıyla okul yöneticilerinin en önemli görevlerinden biridir (Dönmez,2001). Bununla birlikte, yapılan çalışmada rehber öğretmenler okul yönetiminin suç ve önlenmesi konusundaki yetkisizliğine vurgu yaptıkları görülmektedir.

Ö7: Öğrencinin yaptığı yanına kar kalıyor. Okulun bu noktada hiçbir yetkisi yok, bizim hiçbir yetkimiz yok. Rehberlik servisinin yetkisi yok. Öğrenciyi konuşmayla nereye kadar getirebilirsek getiriyoruz, zaten icraat olarak ta ortada. İdarenin bu noktada yetkisi yok. Çünkü diyor ki idare ben bunu diyor, ceza verirsem bu ilçe disiplin kuruluna gidecek. İlçe disiplin kurulu da bunu tekrar geriye gönderiyor. Diyor ki, siz bir daha düşünün diyor. O zaman öğrenci ne diyor; “gönderildim ama demek ki ortada hiçbir şey yok, bana bir şey yapamazlar”. Orada zaten bitiyor, yetki yok, yetki olmadığı yerde de herhangi bir icraat yapamazsınız.

Bu konuda yeterli yetkiye sahip olmayan okul rehber öğretmenleri ve yöneticilerinin, suçun önlenmesi, oluşması ya da suça müdahale konusunda yeterince başarılı olabileceklerini söylemek mümkün gözükmemektedir.

Rehber öğretmenlerin lise düzeyinde eğitim gören ergenlerde görülen suçlar konusunda kendi mesleki yeterliliklerine ilişkin görüşleri ele alınmış ve tablolaştırılarak Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Suç Konusunda “Rehber Öğretmenlerin Mesleki Yeterliliğine” İlişkin Rehber Öğretmen Görüşleri

<i>Rehber Öğretmenlerin Mesleki Yeterliliği</i>	<i>Katılımcılar</i>	<i>f</i>
<i>Yeni suç türlerine karşı hazır değiliz.</i>	<i>Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö8, Ö9</i>	<i>6</i>
<i>Suç oluştuktan sonra müdahale</i>	<i>Ö7, Ö9, Ö6, ö5</i>	<i>5</i>

Rehber öğretmenlerin mesleki yeterliliği açısından, rehber öğretmenler iki temel noktaya vurgu yapmaktadırlar. Öncelikle, kendilerini özellikle güncel suç türleri (siber zorbalık vs.) konusunda yetersiz görmekle birlikte değişimin farkında olduklarını ifade etmektedirler.

Ö8:Geliştirmeliyiz kendimizi, tabii ki de yeterli değil ama geliştirmeliyiz kendimizi, daha çok okumalıyız, daha çok araştırma yapmalıyız. Son zamanlarda bunlarla ilgili araştırmalarda yaygınlaştı, bunun da farkındayım. Buna dönük olarak onların takip edilmesi gerekiyor. Daha fazla çözüm önerisi belki de getirip sunmak gerekiyor Milli Eğitim’e falan ya da okul önlemi alacaksak falan.

Rehber öğretmenlerin belirttikleri bir diğer konu ise suç oluştuktan sonra müdahale ve müdahale becerileridir. Dört rehber öğretmen suç oluştuktan sonra müdahale etmeye çalıştıklarını ancak gerekli becerilere sahip olmadıkları için yeterli olamadıklarını belirtmiştir. Bu durum hem tablo 5’te belirtilen önleyici rehberlik hizmetlerinin hem de mesleki yeterliliğin önemini göstermektedir.

Rehber öğretmenlerin, lise düzeyinde eğitim gören ergenlerde görülen suçlar konusunda önerileri ele alınmış ve tablolaştırılarak Tablo 9’de sunulmuştur.

Tablo 9: Suç Konusunda Rehber Öğretmenlerin Önerileri

<i>Öneriler</i>	<i>Katılımcılar</i>	<i>f</i>
<i>Dersler</i>	Ö1, Ö7, Ö8	3
<i>Hizmet içi Eğitim</i>	Ö2, Ö4, Ö5	3
<i>Yönetmeliklerde ve eğitim politikalarında düzenlemeler</i>	Ö5, Ö7, Ö1, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10	7
<i>Teknoloji kullanım kültürü</i>	Ö1, ö7	2
<i>Paydaşların bilinçlendirilmesi</i>	Ö7, Ö10, Ö9, Ö4, Ö1, Ö3	6

Rehber öğretmenler suç konusunda hizmet içi eğitim programlarının organize edilmesi, okullara teknoloji kullanımı gibi derslerin konulması, suç konusunda bütün paydaşların bilinçlendirilmesi, yasalarda düzenlemelerin yapılması gibi önerilerde bulunmuşlardır.

Ö9: Bakanlık diğer bakanlıklarla işbirliği yaparak bu tür suç türlerine neler giriyor, çocukların hangi suç türleriyle karşılaşılıyorlar, bunları önlemek için bizler ne yapmalıyız. Belki hazır paket sunumlar şeklinde programlara eklenip bizde de gönderilse daha faydalı olur.

Ö8: Bilinçlendirmeye alakalı olacak, belki de bununla ilgili çalışmalar yapılabilir, aileler için içine katılabilir, öğrencilere dönük daha kapsamlı çalışmalar yapılabilir.

Bu öneriler yapılan çalışmanın temalarını oluşturan mesleki yeterlik, aile, idare ve öğretmenlerle işbirliği gibi başlıklarla benzerlik göstermekte, ortaya konan temaların aynı zamanda ihtiyaçları da açıkladığı görülmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmada liselerde görülen suç türleri rehber öğretmen görüşleri açısından incelenmiştir. Araştırmada ulaşılan ilk bulgu, öğrencilerin suç işlemesi ya da bunun önlenmesi konusunda ailelerin önemli bir payı olduğuna ilişkindir. Aileler hem yetersiz işbirliği yapmakta hem de gençlere olumsuz rol model olabilmektedirler. Veli katılımı ve işbirliği öğrenci başarısını olumlu yönde etkilemekle birlikte yapılan çalışmalar okul aile

ilişkilerinin hem yetersiz hem de sorunlu olduğunu göstermektedir (Çalık, 2007). Türkiye’de genel olarak siber zorbalık konusunda önleyici çalışmalar yapan kurumların başında Milli Eğitim Bakanlığı gelmekte ve Bakanlığın çalışmaları daha çok öğrencilerin internet kullanımına ve bunun okul yaşamına yansımalarına odaklanmaktadır. Bu kapsam da doğrudan siber zorbalığı tanımlamasa da aşırı bilgisayar kullanımı, bunun ortaya çıkardığı sağlık sorunları, okul ve aile üzerindeki etkileri gibi eğitici çalışmalara yer verilmektedir (Baştürk Akça, Sayımer, Balaban Salı, Ergün Başak, 2014).

Bu bağlamda rehber öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu benzer iki sonuç daha ortaya çıkmaktadır. Birincisi yapılan eğitim programlarının genel internet kullanımı ve etkileri ile birlikte spesifik olarak siber zorbalık gibi güncel konulara da odaklanmasını beklemektedirler. Okul rehber öğretmenleri yeterliklerini artıracak hizmet içi eğitim, vb. programlara ihtiyaç duymaktadırlar. Bu tür eğitimlerin sadece okul rehber öğretmenlerine değil aynı zamanda bu konuda bilgi ve farkındalıklarını artırmaları gereken sınıf rehber öğretmenleri içinde önemli olduğu çalışmanın bir diğer sonucu olarak görülmektedir. Sınıf rehber öğretmenlerinin yeterli bilgiye ve farkındalığa sahip olmamasından dolayı ancak rehberlik servisini yönlendirmesiyle yardımcı olabildikleri görülmektedir. Benzer biçimde, okul idarelerinin rolünün daha çok suçun ortaya çıkmasından sonra rehberlik servisi ile işbirliği yapmak olarak ortaya çıkan bir diğer sonuç, çalışmanın bahsedilen diğer sonuçlarına benzer bir vurgu yapmaktadır.

Çocuk ve ergen sağlığını riske atan siber zorbalık konusunda çeşitli ülkelerde yasal düzenlemeler gündeme gelmektedir (Baştürk Akça, Sayımer, Balaban Salı, Ergün Başak, 2014). Bununla birlikte, öğretmen görüşlerinden mevcut yasaların ve yönetmeliklerin siber zorbalık gibi güncel suç türlerini kapsayıcı olmadığı ve suç ile mücadele de yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır.

Araştırmada elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak liselerde görülen suç türleri ve bunlarla ilgili rehber öğretmen görüşleri açısından birtakım önerilerde bulunulabilir. Bu önerilerin bir kısmı öğretmen ifadelerinde de yer almaktadır. Öncelikle, suç henüz oluşmadan “önleyici” çalışmalara ağırlık verilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda okul idareleri ve sınıf rehber öğretmenlerine hizmet içi eğitim verilmesi ve okul rehberlik servisleriyle işbirliğinin artırılması gerekmektedir. Benzer biçimde rehber öğretmenlerin

siber zorbalık gibi daha güncel suç türleri konusunda eğitilmesi ve kaynakların sağlanması gerekmektedir. Bütün bunların yapılabilmesi elbette ki merkez teşkilatı tarafından yasal düzenlemelerin yapılmasını ve düzenlemelerin güncel sorunları da içermesini önemli kılmaktadır. Son olarak, bütün bu çalışmaların verimli bir biçimde yürütülebilmesi için bütün sürecin aile, okul ve ergen boyutunda birlikte ele alınması önemli görülmektedir.

Kaynakça

- Agatston, P. W., Kowalski, R., & Limber, S. (2007). Students' perspectives on cyber bullying. *Journal of Adolescent Health, 41*(6), 59-60.
- Akduman, G., Akduman, B., & Cantürk, G. (2007). Ergen suçluluğunda bazı kişisel ve ailesel özelliklerin incelenmesi Orijinal Araştırma. *Türk Pediatri Arşivi, 42*(4), 156-161.
- Bargh, J. A., & McKenna, K. Y. (2004). The Internet and social life. *Annual Review of Psychology, 55*, 573-590.
- Baştürk Akca, E., Sayımer, İ., Balaban Salı, J., & Ergün Başak, B. (2014). Okulda siber zorbalığın nedenleri, türleri ve medya okuryazarlığı eğitiminin önleyici çalışmalardaki yeri. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi, 2*, Ağustos Özel Sayı, 17-30.
- Campbell, M. A (2005) Cyber bullying: An old problem in a new guise?. *Australian Journal of Guidance and Counselling, 15*(1), 68-76.
- Comertler, N., & Kar, M. (2007). Economic and social determinants of the crime rate in Turkey: cross-section analysis. *The Review of Faculty of Political Sciences of Ankara University, 62*, 1-7.
- Çalık, C. (2007). Okul Çevre İlişkisinin Okul Geliştirmedeki rolü: Kavramsal bir çözümleme. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27*(3).
- Devoe, J. F., Peter, K., Kaufman, P., Ruddy, S. A., Miller, A. K., Planty, M., ... & Rand, M. R. (2004). Indicators of school crime and safety. *US Departments of Education and Justice. US Government Printing Office. Washington.*
- Druck, K., & Kaplowitz, M. (2005). Preventing classroom violence. *Education digest: Essential Readings Condensed for Quick Review, 71*(2), 40-43.
- Durmuş, E. (2013). Ergen bakış açısıyla okulda şiddet ve çözüm önerileri. *E-International Journal of Educational Research, 4*(3).
- Dönmez, B. (2001). Okul güvenliği sorunu ve okul yöneticisinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 7*(1), 63-74.
- Gottfredson, D. C., Wilson, D. B., & Najaka, S. S. (2002). School-based crime prevention. *Evidence-based crime prevention*, London: Routledge.

- Harmancı, F. M., Baycan, C., & Demir, İ. (2013). Eğitim Araçları ile Okulların Çevresinde Suç Önleme Yöntemleri. *Polis Bilimleri Dergisi*, 15(1),63-87.
- Işık, H. (2006). Çocuk suçluluğu ve okullarla ilişkisi. I. *Şiddet ve Okul Sempozyumu*, İstanbul, 28-31.
- Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim düzeyi ve suç: suç-okul ilişkisi üzerine sosyolojik bir araştırma.*Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.14(2), 291-319.
- Korkut, F. (2003). Okullarda önleyici rehberlik hizmetleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(20), 27-40.
- OECD (2013), *Trends Shaping education 2013*, OECD Publishing. http://dx.doi.org/10.1787/trends_edu-2013-en
- Önder, F. C., & Yılmaz, Y. (2012). Ortaöğretim öğrencilerinde görülen kuraldışı davranışları yordamada yaşam doyumu ve anne-baba stillerinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*.12(3), 1737-1748.
- Patton, Q. M. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (Çev Edt: Bütün, M. ve Demir, S. B). Ankara: PegemA.
- Şahin, M., Sarı, S. V., Özer, Ö., & Er, S. H. (2010). Lise öğrencilerinin siber zorba davranışlarda bulunma ve maruz kalma durumlarına ilişkin görüşleri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 257-270.
- Ünlü, A., Evcin, U., Yılmaz, H. B. & Dalkılıç, A. (2013). The prevalence of crime and violence in Istanbul public high schools: comparison of school types. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 14 (2), 152-160.
- Yavuzer, Y. (2011). Okullarda saldırganlık/şiddet: Okul ve öğretmenle ilgili risk faktörleri ve önleme stratejileri. *Milli Eğitim*, 192, 43-61.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçki Yayıncılık.
- Watson, T. C. (2011). Role of school psychologists in school violence prevention: a national survey of school psychologists. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Alfred University, Alfred, NY.